

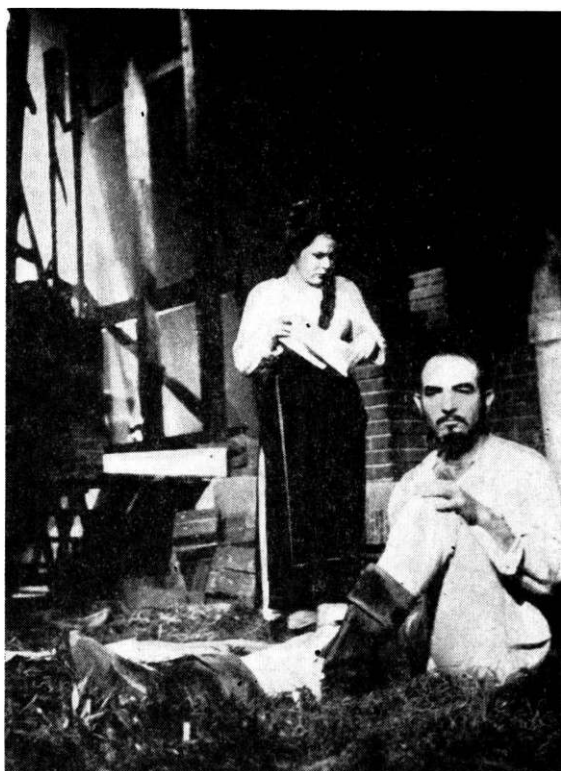
Ca niciodată

de
Paul Everac

Mă simt foarte încurcat. Nu pot să pun degetul pe un actor și să spun: ăsta e! Sînt mai mulți. Și îi știu de mai multă vreme. Ceea ce pot eventual să spun e că și în stagiunea asta, ca și în altele, am văzut aceea meșteșugită, mirifică surpriză pe care o produce un actor cînd se decide, mînat de nebănuite puteri interioare, să fie un pic altfel decît îl știam, să iradieze acolo unde nu ești obișnuit să-l aștepti, acolo unde numai o intuiție deosebită îl putea presimți. Nu mai vorbiți atîta de mortificarea și de sleirea fenomenului de teatru, cînd oameni prea puțin cunoscuți, sau cunoscuți totdeauna în același fel, sînt necontenți capabili, prin vitalitatea lor, să dea naștere unor spectaculoase mutații! Hai să credem mai mult în puterea actorului de a se lăsa cuprins de frenezia lucrului nou, de a-și ieși din matcă și a se mai naște o dată, altfel!

Am avut în decursul vremii, ca autor, norocul unor nenumărate mutații actoricești și am asistat cu încîntare la aceste splendide metamorfoze, care sînt prin ele însele un spectacol artistic de cel mai bun augur.

N-a trecut decît puțin timp de cînd am văzut cum dintr-un Ion Lucian de o mare facondă comică, nu totdeauna deosebit de fină, deși instrumentul avea multă rezonanță, iese un foarte serios și aplicat actor de dramă, atent la nuanțe, zgîrcit și sobru în efecte de complezență, lucid și adevărat. Ion Lucian s-a apucat să joace *ca niciodată*. Am văzut în același spectacol cu *Camera de alături* pe Valeria Gagealov părăsindu-și „emploi”-ul de cochetă nostimă, ca să realizeze — cu cită adresă! — o excelentă, ne-verosimilă compoziție. Eu unul n-am mai

Victoria Dinu și Dinu Dumitrescu în „Contrapuncte” de Paul Everac

văzut-o niciodată așa; și Valeria Gagealov s-a apucat să joace *ca niciodată*. Dar de Tina Ionescu ce să spunem? O cunoșteau atît de puțini, atît de puțini i-au acordat încredere! Și iată că dintr-un dram de încredere și un car de perseverență (a ei și a lui Cojar) am văzut-o pe Tina Ionescu bună și adevărată *ca niciodată*. Nu este această naștere, sau renaștere, dincolo de reprezentarea propriu-zisă, un admirabil spectacol spiritual, moral, estetic sau cum vreți să-l numiți?

După cum mergînd pe linia antecedentelor, tot cu piesele mele, îmi vine în minte prea puțin cunoscutul, atît de modestul Corneliu Coman care a realizat surprinzător, dintr-odată, *ca niciodată*, în *Urme pe zăpadă*, un Horia mai bun, socotesc, mai adevărat decît oricare altul. Cît de adevărată mi s-a părut și Maria Ciortea, dar și Doina Ma-

ACTORI ȘI ROLURI

vrodin și alții, ocoliți de mari soroace artistice. Puțini au recunoscut în lamentația din *Ana* pe Victorița Dinu care era *ca niciodată*. După o lungă, prea lungă pauză. Ion Popa Ion îmi izbutește brusc în *Patimi* o compoziție remarcabilă, iar Gh. N. Nuțescu de la Cluj se ridică odată cu Matei Rizea al său, după atâtea șarje, la cea mai improbabil de adevărată performanță artistică. Să merg mai departe cu exemplele? Să spun că Octavian Cotescu a dobândit pe neașteptate în *Costache* un alt ton, din care a dezvoltat mai tirziu personajele lui Mazilu, sau că Vulpe în *Ochiul albastru*, sau că Cioranu și Furdul în *Ferestre deschise...* Să trec la alte piese: cine, afară de Cojar I-ar fi distribuit pe Andrei Codarcea în *Prima întâlnire*, din care el a făcut o biruință, odată cu Leopoldina Bălănuță? Cine a putut să-și închipuie că Rodica Tapalagă va juca în *Melodie varșoviană*, *ca niciodată*? Cine, afară de Esrig, ar fi transformat pe Marin Moraru într-un buimăcitor, dar elegant și subtil Diderot, cind toți știam că Moraru e un excelent actor de grotesc și caricatură și cind chiar Esrig exploatare în preallabil cealaltă trăsătură a sa?

Aceste resurse, această vitalitate a mutației (și eu am dat doar puține exemple) se cuvin a fi aplaudate cu amîndouă mîinile.

Și totuși publicul, cel așa zis „mare“ în special, nu le aplaudă totdeauna cu amîndouă mîinile. Publicul aleargă mai puțin spre personaj cit spre actor, el e mai puțin interesat de resursele proteice ale devenirii, cit de efigie dată o dată-pentru-totdeauna, el caută actorul nu în performanța neașteptată, ci în zona unde s-a obișnuit să-l vadă. Și de multe ori, negăsindu-l acolo, se simte puțin frustrat.

E lucru curent că actorul care poate multe lucruri și întruchipări, și care astfel se transferă mereu în personaj, e mai puțin cunoscut de masa publicului, decît cel ce se repetă neconștient trăgînd personajul către sine. Devenit efigie, acesta din urmă face bravuri de nuanțe, dar nu-și mai poate îngădui voluptatea marii mutații, plămuierea lui *altceva*, jocul *ca niciodată*. El e așteptat, pîndit, răsplătit, dar aria lui e conștinută o dată pentru totdeauna în felul personalității sale.

Eu iubesc însă actorul surprizei oricînd posibile, actorul proteic, capabil de o neașteptată metamorfoză (pe care o plătește adesea cu mai mica sa putere de circulație), actorul inteligent și deschis în genul lui Ion Marinescu, Mihai Pălădescu, Doina Tuțescu (vă mai amintiți scena de băloi interpretată de Doina Tuțescu în schițele lui Caragiale?). Sînt bucuros cînd frumosul Florin Piersic joacă în *Oameni și șoareci*, *ca niciodată*, sau cînd foarte buna și necunoscuta actriță care e Angela Costache „face“ *ca niciodată* o octogenară în *Micul infern*. Și cîți alții, și cîte altele!

Dar să mă întorc la stagiunea care a trecut. Văd că s-a umplut pagina și n-am apucat încă să spun care actor mi-a plăcut mai mult în 1969—70. Nici n-o să spun. Fiindcă dacă-mi plac și cei care „s-au întîlnit — într-un mod fericit — cu rolul“ (ca Ion Fiscuteanu, Anca Neculce-Maximilian, Valeria Seciu, de pildă), îmi sînt dragi și cei care, consacrați sau abia cunoscuți, așteaptă cu încăpăținare ceasul (și partitura) cînd să joace surprinzător, imprevizibil, *ca niciodată*.

Teatrul de stat din Oradea,
„Moartea unui comis-voiajor“
de Arthur Miller. Regia Szombati Gille Otto. Scenografia:
Eliza Popescu-Zisiade.